

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОВТОРУ В ТЕКСТАХ-АНОНСАХ

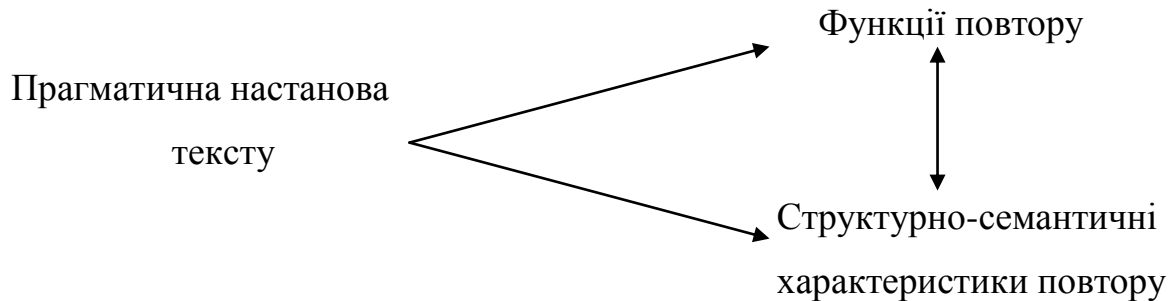
В рамках комунікативно-прагматичного напрямку сучасного мовознавства актуальними є питання побудови та функціонування текстів з чіткою прагматичною настановою. До такого різновиду текстів відноситься текст-анонс, який характеризується як прагматична комунікативна одиниця, завершене з точки зору змісту системне утворення. Мета тексту-анонсу – сприяти орієнтуванню реципієнта в світі інформації.

На сучасному етапі розвитку суспільства зростає значення оптимізації процесу сприйняття та переробки інформації. Інтенсивний розвиток наук, постійно зростаючий об'єм інформації заважають своєчасному обміну знаннями. Це зумовлює виникнення та розповсюдження особливого типу текстів – рекламно-інформаційного. Рекламно-інформаційні тексти функціонують в побутовій (побутова реклама), діловій (комерційна реклама), науково-технічній (науково-технічні довідки) сферах.

Тексти-анонси (ТА) є особливим різновидом рекламно-інформаційного типу текстів, прагматична настанова яких реалізується в ознайомленні реципієнтів з новими публікаціями в сфері науки, культури та літератури. ТА виконують функцію інтродуктивних текстів, які надають інформацію про тему та актуальність основного твору. ТА задають алгоритм комунікативної ситуації – реципієнт або продовжує знайомство з новою публікацією або припиняє його.

Структурно-семантична модель ТА та її наповнення мовними засобами знаходяться в прямій залежності від прагматичної настанови тексту. Мета надання максимальної інформації за умов обмеженого тексту зумовлює високу компресію та стереотипність ТА. Настанова на рекламу обумовлює частотне вживання елементів позитивної оцінки в ТА.

Аналіз парадигми ТА дає можливість стверджувати про взаємодію прагматичної настанови ТА, структурно-семантичних особливостей та функціонального навантаження повторів, яка реалізується за такою моделлю:

Повтор є поліфункціональним явищем. Дослідники категорії повтору відзначають визначну роль повтору в оформленні тексту як семантично та структурно зв'язного цілого [Белунова 1988; С.72]. Повтор розглядається як домінанта, що формує категорію текстової ретроспективності [Федорова 1981; С.69]. Основним призначенням повторів є змістове та емоційне посилення висловлювання [Брандес 1971]. Поліфункціональність повторів реалізується в інтегративній, інформативній, ретроспективній, акцентуючій, акумулятивній, оціночній та топіковій функціях.

Повтор є одним з основних елементів, які забезпечують інтегративність тексту. В ТА серед експліцитних засобів зв'язку особливе місце посідає лексичний повтор (ЛП). ЛП актуалізується в заголовку тексту та в ключових/тематичних словах. Особливістю ТА є те, що заголовок тексту є тематично орієнтованим. Інтегративність ТА, таким чином, здійснюється за допомогою як повтору заголовку, так і повтору слів в тематичних ланцюжках.

Пор.: *Handbook of Petrochemicals and Processes.*

The Handbook of Petrochemicals and Processes provides comprehensive, up-to-date information of 76 petrochemicals and their processes... [...]

The Handbook of Petrochemicals and Processes gathers together, in one volume, all the most frequently needed information on all major petrochemicals.

ЛП функціонують сумісно з морфемними повторами в забезпеченні тематичної зв'язності ТА. Лексичний та морфемний повтор ключових слів сприяють стабільності

теми, а це в свою чергу, стимулює розуміння тексту, збільшуючи його прагматичну ефективність.

Пор.: (1) *Entries also make abstract scientific concepts concrete by using examples from everyday life, show how science affects other disciplines (e.g. social sciences, humanities) and explain the impact the scientist has had on the discipline itself.*

(The Gale Group Catalogue)

(2) *Routledge History of Philosophy*

This unrivalled series provides a chronological survey of the history of Western philosophy, from its beginning in the sixth century BC to the present. Each volume:

- includes in-depth discussion of all major philosophical developments and philosophers.

(Routledge Library Reference)

Морфемний повтор здійснюється також на рівні афіксу – суфіксальний та префіксальний повтори. Афіксальний повтор (АП) здійснюється паралельно із повтором словотвірної моделі.

Пор. *The scope extends to:*

- *Structural and mechanical design*
- *Fluid dynamics and aerodynamics*
- *Propulsion systems and fuels*
- *Transmission and landing systems*
- *Tribology, hydraulics and pneumatics*

(Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers)

Використання АП (зокрема повтору суфіксу) виступає як стереотипний засіб в ТА, бо має велику частотність вживання в рамках парадигми текстів-анонсів. Це зумовлено насиченістю ТА термінологічною та номенклатурною лексикою, використанням слів однієї словотвірної моделі.

Пор.: (1) *Nitriding, nitrocarburising, oxidizing, boronising, surface layer hardening, and remelting are among the most important processes for modifying the characteristics of the surface layers...*

(Professional Engineering Publishing)

Використання АП як виразного засобу для логічного і емпатичного виділення кореневої морфеми є нетиповим для ТА, де вживання стилістичних засобів підпорядковується прагматичній меті. Основною функцією АП є забезпечення компресії інформації.

В забезпеченні інтегративності ТА беруть участь майже всі види повторів. Слова-субститути та перифраз, які вживаються в основному в тематичних ланцюжках, крім інтегруючої функції, виконують акумулюючу та інформативну функції, тобто служать накопиченню інформації в тексті, що підвищує загальну інформативність ТА.

Пор.: (1) *Modern American Literature.*

This standard reference work ... presents a collection of important critical excerpts ... This edition ... features expanded coverage of black, Hispanic, Native American and women writers.

(The Gale Group Catalogue)

(2) *Encyclopedia of Feminist Theories*

This ground-breaking volume offers an accessible, multidisciplinary insight into the complex field of feminist thought. The Encyclopedia contains ...

(Routledge Reference)

Морфологічний повтор в ТА в основному представлений повтором дієслівних форм (часу, стану тощо). Кількаразове використання певної видо-часової форми дієслова посилює, з одного боку, формальну зв'язність тексту, з другого боку, служить засобом акцентування певного значення. Так, наприклад, повторення форми перфекта звертає увагу реципієнта на той факт, що дія вже закінчилася:

Пор.: *Recent years have seen the growing challenge to the idea that politics and religion are distinct and autonomous ideas. Modern study has highlighted how traditionally religion has played an important role in politics, and conversely how politics itself has become inextricably assimilated...*

(Routledge Reference)

Повтори є важливим засобом підвищення інформативності ТА. Прагматична настанова ТА зумовлює максимальну інформативність текстів, бо реципієнт сподівається в чіткій та стислій формі ознайомитись із основним твором. Інформативна функція повторів базується на протилежних якостях категорії повтору. Тавтологічний повтор уповільнює темп подання інформації. Фактично це зменшує інформативність тексту, але в ТА простий контактний розташований повтор виконує, поряд з цим, оціночну функцію, акцентуючи певний елемент висловлювання:

Пор.: (1) *It provides access to a range of documents which have hitherto been highly inaccessible – both difficult to locate and difficult to interpret and understand.*

(Routledge Library Reference)

(2) *In six outstanding volumes WEST documents artistic development all over the world county by country, region by region.*

(Routledge Library Reference)

Тавтологічні повтори надають елемент експресивності стилю ТА, наближаючи його до стилю художнього твору. Це посилює вплив на адресата, створюючи позитивну атмосферу навкруги основного твору.

Синонімічний, антонімічний, морфемний повтори, вживання слів-субститутів та перифраз підвищують інформативність ТА, бо крім повторення певної/-их семи/сем вони надають додаткову інформацію та виступають засобом привернення та утримання уваги реципієнта на елементі, який повторюється.

Пор.: (1) *This volume contains the papers of the sixth annual conference organized by ... Application of Multi-Variable System Techniques includes...*

(Professional Engineering Publishing)

(2) *Worldmark Encyclopedia of the States*

“The one-volume compilation makes this a convenient source for comparative data on the states”.

- School Library Journal

This compendium offers ... Reach for this single-volume resource for ...

(The Gale Group Catalogue)

Повторюючи основну сему та збагачуючи її додатковими елементами, названі вище види повторів реалізують в сукупності інтегративну, інформативну, акумулятивну та акцентуючу функції.

Синтаксичний повтор (СП), який ми визначаємо як тотожну побудову синтаксичних одиниць з можливим (але не обов'язковим) тотожним лексичним наповненням, також характеризується поліфункціональністю. В першу чергу СП здійснює структурну інтеграцію тексту. Неповні паралельні конструкції, перелічення та вживання одного структурного типу речення, інтегруючи текст, полегшують сприйняття та розуміння ТА з боку реципієнта.

Для структурно-семантичної моделі ТА характерно кількаразове вживання слів однієї частини мови – перелік. Перелік використовується в основному комунікативному блоці для інформування реципієнта про структуру та зміст основного твору.

Пор.: *(1) Tribal essays include: Introduction, History, Religion, Language, Buildings...*

(The Gale Group Catalogue)

(2) Contents Include: Machine tool monitoring Systems; Identification systems; Non contact vision systems...

(Professional Engineering Publishing)

(3) Recommended for both college and university libraries, public libraries, theological libraries, and anyone interested in ancient history.

(Routledge Library Reference)

Перелік передбачає імпліцитне повторення певної/-их семи/сем. Часто вживається замість синтаксичного паралелізму з метою компресії інформації та підвищення інформативності текст. Знак двокрапки виступає маркером семантичного повтору – тема повідомлення повторюється імпліцитно, а нова рема подана експліцитно:

Пор.: *Areas covered: traditional taxonomies of feminist theory...; theoretical subdivisions...; discipline-specific issues...*

(Routledge Library Reference)

Таким чином, перелік, крім інтегративної функції, виконує акцентуючу – привертає увагу до повторюваної теми, утримує на ній увагу реципієнта, полегшуючи сприйняття інформації.

Прагматична настанова ТА зумовлює рідке вживання повного синтаксичного паралелізму в рамках ТА, бо повний паралелізм є одним із видів надмірності (семантичної та структурної). Перелічення та неповний паралелізм саме й слугує зменшенню надмірності та підвищенню інформативності в ТА.

Пор.: *Strengths of the Wellesley Index:*

- *It gives evidence for the attribution of author.*
- *It lists for each author all their articles...*
- *It shows the contents of every issue...*

(Routledge Library Reference)

Забезпеченню структурної та логічної цілісності ТА, підвищенню інформативності слугує кількаразове вживання певного структурного типу речення. Через реалізацію названих вище функцій повтор типу речення сприяє прагматичній ефективності ТА – забезпечує адекватне розуміння інформації, а також зацікавленість реципієнта в придбанні нового твору.

Пор.: (1) *What was the pilgrimage like in “Canterbury Tales?” What kings were in reign during the British legend “The Merry Adventures of Robin Hood”? What areas of Africa does the autobiography “Out of Africa” take place in?*

(The Gale Group Catalogue)

(2) *Who invented the gas chromatograph?*

How has the telescope evolved?

What is the difference between an eastern abacus and a western abacus?

(The Gale Group Catalogue)

Повторення питального речення в інтродуктивному блоці ТА створює позитивну атмосферу навкруги твору, що рекламується. Реципієнт приходить до впевненості, що купивши книгу він знайде відповіді на ці питання. Поєднання акумулюючої та акцентуючої функцій призводить до підвищення прагматичної ефективності ТА.

Прагматично-комунікативні особливості повтору реалізуються в процесі здійснення ним декількох функцій. На основі функціональних особливостей уявляється можливим виділити такі види повторів: інтегративний, інформативний, ретроспективний, акцентуючий, акумулюючий, оціночний, топіковий.

Прагматична настанова ТА зумовлює функціональне навантаження повтору та його структурно-семантичні характеристики. Настанова ТА на інформування реципієнтів, на чітке та логічне надання інформації зумовлюють дієвість інтегративного, інформативного, ретроспективного та топікового повторів. Прагнення до рекламування нових публікацій з метою їх продажу сприяє функціонуванню акцентуючого, акумулюючого та оціночного повторів в рамках ТА.

Література: 1. Белунова Н.И. Интегрирующая функция лексико-синтаксических повторов в текстах публицистического стиля// Текстовые реализации и текстообразующие функции синтаксических единиц. – Ленинград, 1988. – С.70-85. 2. Брандес М.П. Стилистический анализ. – М.: Высш. школа, 1971. – 190с. 3. Федорова Л.Н. Повтор как средство формирования категории ретроспекции в художественном тексте// Сб. научн. Трудов МГПИИЯ им. Мориса Тореза, Вып.178. – М.,1981. – С.69-80.

The paper represents the results of studying of structural, semantic and functional peculiarities of the category of repetition in texts-announcements, which are predetermined by pragmatic purposes of this text type.

Соколова, І.В. Структурно-семантичні та функціональні характеристики повтору в текстах-анонсах [Текст] / І.В. Соколова // Філологічні студії. – Луцьк: ВДУ, 2000. - №2. - С. 91-97.